

Opdrachtbundel

Geschiedenis

INSTRUCTIES

Lees de volgende instructies aandachtig door:

1. Dit boekje is onderverdeeld in **9 delen**. Elk onderdeel stemt overeen met een plaats in het museum: bekijk de **plattegrond** op de **achterkant van het boekje** om je weg te vinden.
2. Vergeet niet om zowel de informatie in dit **boekje** als de informatie op de **vitruines** en **tablets** goed te lezen. Zo kan je de vragen beter beantwoorden.
3. Ook via de audiogids en de **interactieve toepassingen** vind je informatie om vragen te beantwoorden.

OM DE AUDIOGIDS TE GEBRUIKEN

1 Start de multimedia met je audiogids

📶 Richt de audiogids op het symbooltje

OK Klik "OK"

2 Beluister de teksten of gebruik de touchscreens

🔊 Kies het gewenste volume

Veel succes en geniet van jouw bezoek!

De **oplossingen** zijn beschikbaar aan het onthaal van het museum. Aarzel niet om ze aan **het einde** van het bezoek op te halen.

WELKOM IN HET MUSEUM VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË!

De Nationale Bank wordt ook wel eens de "**bank der banken**" genoemd, want jij kan er geen rekening openen: enkel commerciële banken kunnen dat.

Wat is de doelstelling van de Nationale Bank?

De belangrijkste doelstelling van de Nationale Bank van België is zorgen voor de **financiële stabiliteit van België**. Ervoor zorgen dat je **vertrouwen** kunt hebben in de banken waaraan jij jouw geld toevertrouwt. Om deze doelstelling te bereiken, heeft de Nationale Bank van België 3 grote opdrachten:

- Monetair beleid: zorgen voor **stabiele prijzen**
- Prudentieel toezicht: de banken **controleren**
- **Munten en biljetten** in omloop brengen

Sinds de invoering van de euro werkt de Nationale Bank van België samen met de Europese Centrale Bank (ECB) en de andere centrale banken van de landen van de Eurozone. Samen vormen zij het **Eurostelsel** dat toeziet op onze gemeenschappelijke munt.

Dit boekje biedt je een historische rondleiding door het museum. Je kan er de evolutie van de betaalmiddelen ontdekken, van de eerste betaalmiddelen tot de euro. Het bezoek begint op de eerste verdieping van het museum, in de vorm van een echte tijdlijn.

De eerste munten worden geslagen in het koninkrijk Lydië (vandaag in Turkije) en dateren uit de 7de eeuw v. Chr. Ze waren oorspronkelijk van **elektrum**, een natuurlijke legering van goud en zilver. De **waarde** van een munt werd bepaald door de hoeveelheid **edelmetaal** waaruit de munt bestond en dus door het **gewicht** van het geldstuk.

Hoe zwaarder de munt, hoe de waarde.

Geld is een betaalmiddel, maar kan ook een **propagandamiddel** zijn. Via de omloop van de munten kan een bepaalde boodschap worden overgebracht. En dat is precies wat **koning Croesus** [596-547 v. Chr.] deed.

Luister naar het audiofragment over de koningen Midas en Croesus om meer te weten te komen. Beantwoord vervolgens onderstaande vragen.

Wat is de naam van de rivier waarin Midas moet baden om aan zijn lot te ontsnappen?

.....

1/2 zilveren Lydische stater:

De **leeuw** staat symbool voor welke koning?

.....

De **stier** staat symbool voor welke koning?

.....

Als je weet dat de leeuw sterker is dan de stier, wat is dan de boodschap die Croesus met deze munt wil overbrengen?

.....

Wandel verder langs de tijdlijn naar de Romeinse periode. Zoek de munt met nummer 25 in de vitrine.

In 44 v. Chr. liet **Julius Caesar** zijn portret op deze munt aanbrengen. De munt circuleerde over het hele Romeinse grondgebied. Zo wou Caesar tonen dat hij de absolute heerser was van Rome.

Welke titel wordt op de voorzijde van de munt vermeld?

.....

Tip: gebruik de legende op de tablet.

De Romeinse keizers na Caesar volgden zijn voorbeeld en lieten op hun beurt munten met hun beeltenis slaan. Munten slaan was een **vorstelijk recht**: elke heerser kon zijn **eigen munt** uitgeven. Ook vandaag wordt de Belgische koning nog steeds op de Belgische euromunten afgebeeld, maar zulks louter uit respect voor de monetaire traditie.

KELTISCHE MUNTEN NAAR GRIEKSE VOORBEELD

Bekijk de Keltische munten (n° 35-42) van dichterbij en vergelijk ze met de Griekse. Wat valt je op? Het is duidelijk waar de Kelten hun inspiratie haalden. De **Keltische munten** hadden weliswaar een heel ander ontwerp dan de Griekse munten, maar hadden hetzelfde gewicht en waren dus evenveel waard.

Deze Keltische munten zijn op dezelfde Griekse munt gebaseerd.

Over welke munt gaat het?

Tijdens de middeleeuwen circuleerden in Europa verschillende soorten munten: kleingeld voor lokale transacties, maar ook hoogwaardige gouden en zilveren munten voor grote betalingen.

Plaats jezelf in de schoenen van een **lokale heerser**, die zijn landgoed met bossen, velden, vee en boeren beheert. Wanneer je naar de markt gaat of troepen rekruteert om je soeverein militair te dienen, betaal je met **gouden en zilveren** munten. Zij halen hun waarde uit het feit dat ze edelmetaal bevatten. Een vriend van jou kent een reiziger, Marco Polo, die een reis naar het verre China heeft gemaakt. Volgens Marco Polo gebruiken ze daar “vliegend geld”: een simpel stukje **papier**! Je bent erg **verrast**!

Waarom verrast dit betaalmiddel jou?

.....

.....

Luister naar het audioverhaal van Marco Polo en beantwoord de onderstaande vragen.

Hoelang duurde Marco Polo's reis?

.....

Waarom werd het Chinese papiergeld “vliegend geld” genoemd?

.....

.....

.....

.....

Chinees biljet van 1000 cash

HOE WEET JE DAT DIT BIJJET 1000 CASH WAARD IS?

1 munt = 10 cash

10 munten per stapel

x10

10 stapels

10 (waarde) X 10 munten X 10 stapels = 1000 cash

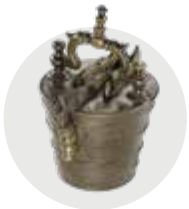

3

De wisseltafel: een tafel als geen ander

Wat doet dit voorwerp in het museum van de Nationale Bank? Het is een **wisseltafel**. Deze houten tafel was het onmisbare **werktuig** van de geldwisselaar, een beroep dat in de 13de eeuw in Italië opduikt. Zijn belangrijkste taak is het omwisselen van **vreemde valuta in de plaatselijke munt**, zodat buitenlandse kooplieden op lokale jaarbeurzen en markten zaken konden doen.

De geldwisselaar beschikt ook over andere instrumenten om zijn taken uit te voeren. **Zoek met behulp van de tablet de namen van de gereedschappen en verbind ze met hun definitie.**

Hulpmiddel om het gewicht van de munten te bepalen en zo hun waarde te controleren.

Vermeldt de toegelaten munten en de munten die door de wisselaar moeten worden geweigerd.

Bestaande uit tien in elkaar schuivende kommetjes, kan dit pijlgewicht worden gebruikt voor het wegen van goud, zilver, munten en zelfs specerijen!

Dit voorwerp werd gebruikt om het gehalte edelmetaal van een munt te bepalen door erover te wrijven.

De wisselaar ziet veel munten door zijn handen gaan. De vierlander (ook wel dubbele groot genoemd) vormt hierbij een buitenbeentje. Deze munt werd in de 15de eeuw uitgegeven en hoefde niet overal te worden ingewisseld, omdat hij op verschillende plaatsen geldig was.

Ga enkele stappen terug om een aantal exemplaren van deze munt te bezichtigen in de vitrine [n° 71-74].

In welke 4 vorstendommen werd de vierlander aanvaard?

De vierlander was een echte poging van de Bourgondische hertog Filips De Goede om een eenheidsmunt in het leven te roepen. Sommigen noemen de vierlander de "voorloper" van de euro, een munteenheid die in de 20 landen van de eurozone wordt aanvaard. Net als de euromunten heeft de vierlander een gemeenschappelijke voorzijde en een achterzijde die voor elk vorstendom anders is.

Op 4 oktober 1830 werd België onafhankelijk. Aanvankelijk circuleerden in het land heel wat vreemde munten (Franse franken, Nederlandse guldens, enz.) maar in 1832 deed de Belgische frank zijn intrede. De munten werden uitgegeven door de Staat en waren voorzien van het gezicht van koning Leopold I. De biljetten daarentegen werden uitgegeven door commerciële banken.

Welke vier commerciële banken kun je herkennen op de bankbiljetten in de vitrine [n° 19-22]?

.....

Door de wet van **5 mei 1850** kreeg de net opgerichte Nationale Bank het **monopolie** op de **uitgifte van bankbiljetten**. Zij verkrijgt aldus het voorrecht dat voorheen gedeeld werd door commerciële banken. In 1851 gaf de Nationale Bank haar eerste serie bankbiljetten uit. In de praktijk werden deze enkel gebruikt door rijke industriëlen.

Kijk goed naar het biljet van 20 frank in de vitrine [n° 20]. Het is ondertekend door François-Philippe de Haussy.

Welke functie had deze persoon?.....

MET DE HAND ONDERTEKENDE BIJETTEN ?!

Hoe komt het dat François-Philippe de Haussy niet al zijn tijd moest besteden aan het ondertekenen van de eerste bankbiljetten van de Nationale Bank van België? Kruis het juiste antwoord aan.

- De bankbiljetten werden op heel dun katoenpapier gedrukt, zodat hij met **speciale inkt** stapels bankbiljetten gemakkelijk met één pennentrek kon signeren.
- 1.000 frank in 1850 was ongeveer het jaarsalaris van een Belgische arbeider. De **behoefte** aan bankbiljetten was daarom beperkt: er werden weinig biljetten uitgegeven
- 50 werknemers van de bank hadden een **uitzonderlijke** toestemming gekregen om de biljetten te ondertekenen in plaats van de gouverneur.

Pierre Wunsch, sinds 2019 de huidige gouverneur van de Nationale Bank van België.

Tijdens de **Eerste Wereldoorlog** was er snel een **tekort aan geld**, vooral voor kleine betalingen. Meer dan 600 gemeentebesturen en organisaties besloten om zelf **noodgeld** uit te geven. Dit geld had vaak de vorm van kleine biljetten, maar soms ook van munten. Elke gemeente had haar eigen noodgeld, dat enkel op het grondgebied van de gemeente en gedurende een beperkte periode kon worden gebruikt.

Een voorbeeld van het noodgeld van de gemeente Antwerpen.

Ga naar het scherm met de verzameling Belgisch noodgeld.

Zoek het biljet dat werd uitgegeven door de gemeente Herenthout (provincie Antwerpen) en beantwoord de volgende vragen:

- Welke waarde heeft het biljet?
- Waar is het biljet geldig?
- Door wie/welke organisatie wordt het biljet uitgegeven?
.....

DE OVERGANG NAAR DE EURO

Om de overgang naar de euro te vergemakkelijken werden aan de laatste serie Belgische franken, die gewijd was aan Belgische kunstenaars, twee nieuwe coupures toegevoegd. Het gaat om de biljetten van 200 en 2000 Belgische frank (n°39 en n°46 in de vitrine).

Welke kunstenaar wordt afgebeeld op de coupure van 200 Belgische frank?

.....

Bepaal, met behulp van de omrekeningstabel op de wand, de waarde in euro van een biljet van 2000 Belgische frank. (Je mag afronden naar de dichtstbijzijnde eenheid)

2000 Belgische frank = euro

Op **1 januari 2002** kwamen de eurobiljetten en -munten in de omloop. De Belgische frank is geen wettig betaalmiddel meer en behoort voortaan tot het verleden. De onderstaande slogan was bedoeld om de Belgen te laten wennen aan het tellen in euro.

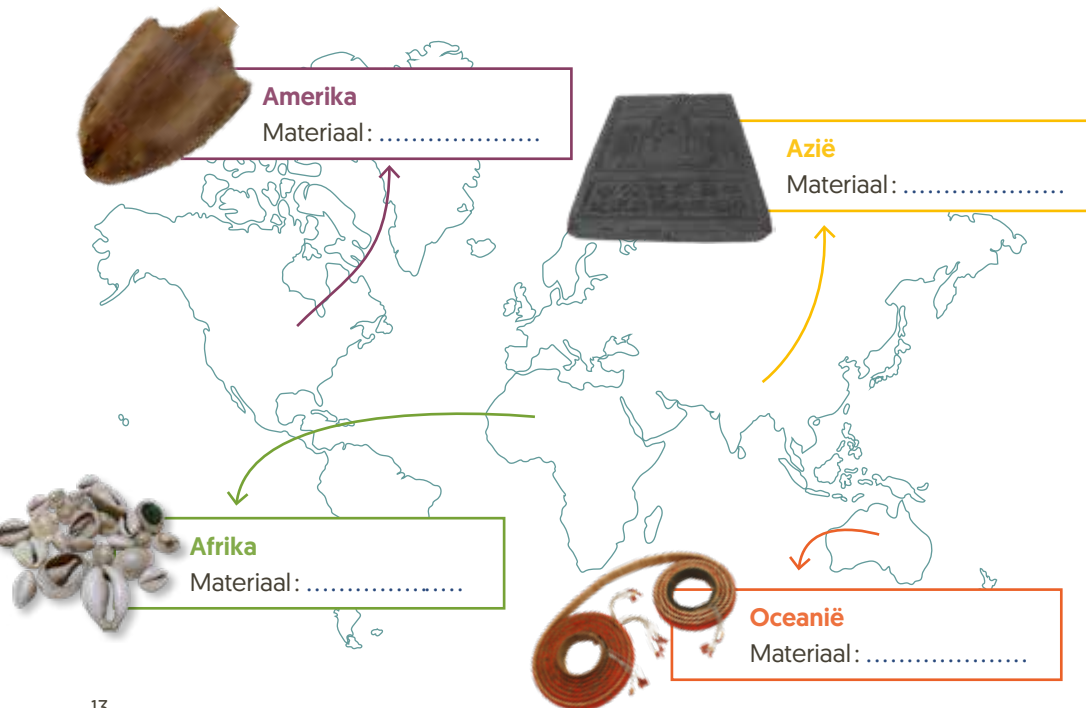
Vandaag gebruiken we heel wat efficiënte en snelle betaalmiddelen: munten, bankbiljetten, bankkaarten en zelfs smartphones. Vroeger werden totaal andere voorwerpen gebruikt om te betalen: voorwerpen die als dusdanig werden gevonden in de **natuur** of werden **bewerkt**... Deze opmerkelijke betaalmiddelen worden **goederengeld** genoemd.

Zout was een internationaal betaalmiddel dat van alle tijden is. In Europa betaalden de Romeinen hun soldaten met zout. Het Latijnse woord voor zout, "sal", leidde tot het woord 'salarium': soldaten kregen dus een salaris!

Vermeld de verschillende materialen waarvan dit goederengeld is gemaakt:

Tip: gebruik de tablets om de vragen te beantwoorden.

Om een praktisch betaalmiddel te zijn, komen verschillende criteria aan bod:

1

Handig: niet te groot, niet te klein, niet te zwaar, het moet gemakkelijk zijn om te vervoeren. Dit is het geval voor de Kauri's.

In welke praktische vorm kunnen verschillende Kaurischelpen worden samengebracht?

2

Deelbaar: gemakkelijk in het gebruik, om de hoeveelheid te berekenen en in eenheden te verdelen. Dit is het geval voor het theeblok.

Op welk alledaags levensmiddel lijken de theeblokken?

3

Duurzaam: het betaalmiddel mag niet breken, beschadigd raken of veranderen door slijtage. Dit is het geval voor de lantaka.

Uit welk materiaal is het kanon, ook wel een lantaka genoemd, vervaardigd?

4

Zeldzaam: Door de zeldzaamheid heeft het object een waarde op zich. Dit is het geval bij het vedergeld.

Hoeveel veren heb je nodig om één vederrol te maken?

Het komt zelden voor dat goederengeld alle kenmerken van een goed betaalmiddel bezit. Dit verklaart waarom deze objecten niet meer worden gebruikt. Muntstukken daarentegen zijn tot vandaag nog steeds in omloop.

Deze steen is **goederengeld**: een object dat door een gemeenschap als betaalmiddel wordt geaccepteerd. Hij kan niet makkelijk worden verplaatst (weegt 30 kilo). En toch werd dit soort stenen lange tijd gebruikt voor betalingen op het eiland Yap. Hoe gebeurden deze betalingen?

Deze transacties werden uitgevoerd zonder deze grote stenen te verplaatsten. **Vertrouwen** tussen individuen speelde een belangrijke rol. De stenen wisselden van eigenaar zonder van plaats te veranderen. Het eiland is zeer klein, waardoor niemand zich zorgen maakte over diefstal, omdat er vertrouwen heerste tussen de inwoners die elkaar allemaal kenden.

Is dit vandaag de dag mogelijk, in een stad zoals Brussel?

Zijn transacties mogelijk door je portemonnee op straat achter te laten?

Ja Neen

Waarom?

.....

Aarzel niet om het artikel naast de steen te lezen als je meer te weten wil komen over het verband tussen cryptogeld (o.a. Bitcoin) en de steen van Yap.

Luister naar het audioverhaal “De wortels van de Europese Muntunie” (de sensor bevindt zich hoog in het meubel) en omcirkel het juiste antwoord op de vraag:

Wat is de Latijnse Muntunie (1865-1926)?

- Een overeenkomst die haar lidstaten verplichtte om zilveren en gouden munten van de andere ondertekenende landen te aanvaarden
- De naam van een oude bank
- Een economische organisatie met alle landen waarvan de officiële taal is afgeleid uit het Latijn

Ga naar de vitrine en bekijk de muntstukken.

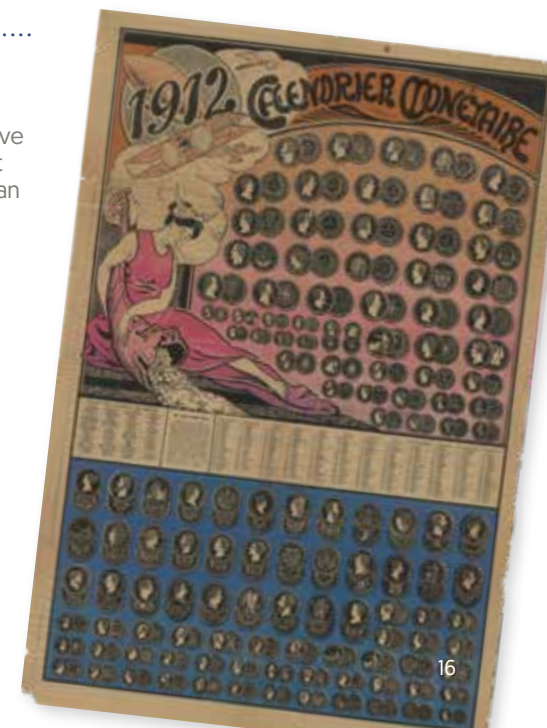
Welke landen maakten deel uit van de Latijnse Muntunie?

.....

Welk land maakt vandaag geen deel uit van de Eurozone?

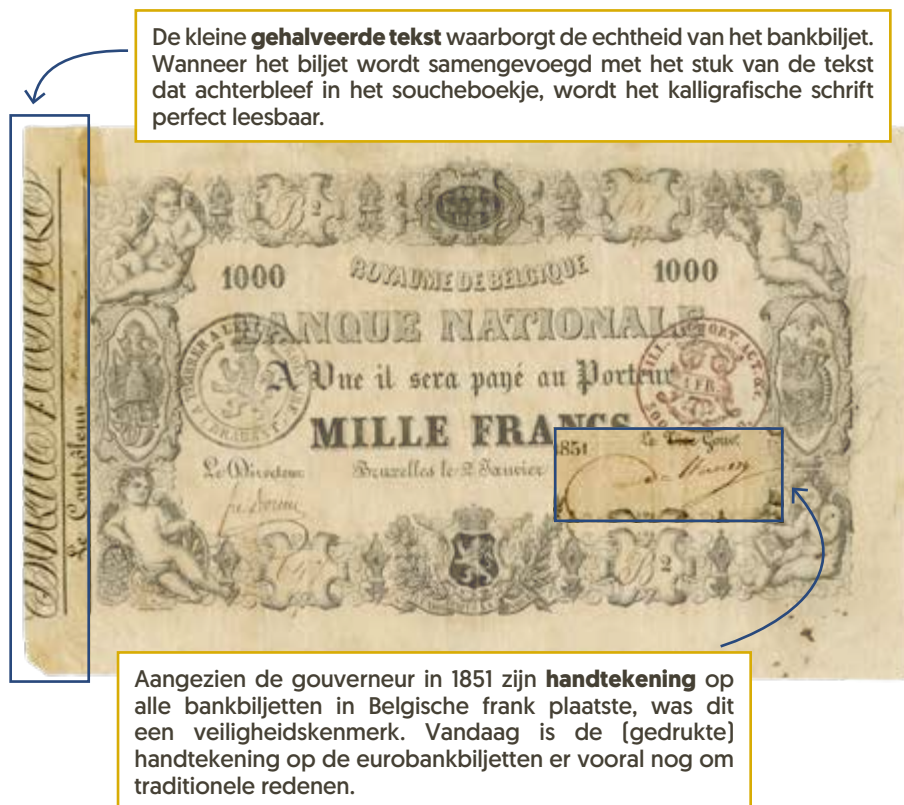
.....

Tip: ga enkele stappen terug, naar de interactieve tafel van het Eurosysteem. Start het spel. Op het einde vind je een kaart van Europa waarop je kan controleren of jouw antwoorden correct zijn.

Het namaken van betaalmiddelen is altijd een zeer verleidelijke activiteit geweest. Welke technieken werden en worden gebruikt door de Nationale Bank van België om valsmunterij te bestrijden?

Hieronder zie je het eerste biljet dat door de Nationale Bank in 1851 werd gedrukt. Het bezit reeds enkele veiligheidskenmerken.

Loop langs de witte modules met de veiligheidskenmerken en kruis de kenmerken aan die je ook in de huidige bankbiljetten van 50 euro terugvindt.

Je zal zien dat de beveiliging van de bankbiljetten is toegenomen, maar dat sommige veiligheidskenmerken op beide bankbiljetten voorkomen.

Eerste biljet		50-eurobiljet
	Zilveren band (hologram)	
X	Handtekening	
X	Watermerk	
	Katoen	
	Doorzichtig raampje	
	Veiligheidsdraad	
X	Gehalveerde tekst	
	Smaragdgroene variabele Inkt	
	Strook voelbare lijntjes op de zijkant	

KARTELRAND

Ook munten moeten worden beschermd tegen namaak. Daarom is de rand gekarteld.

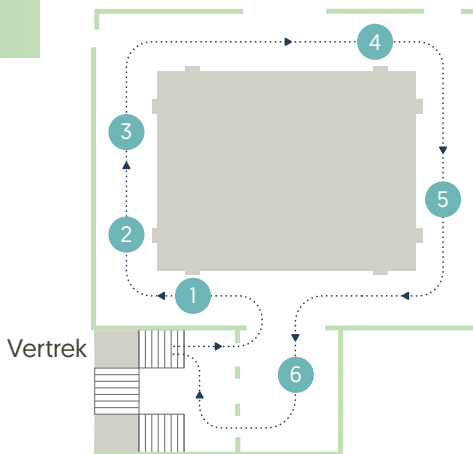
Om te voorkomen dat vervalsers stukjes edelmetaal van de munt zouden schrappen, werd de rand van de munt gekarteld. Het wordt nog steeds toegepast op de euromunten en de karteling (die van munt tot munt verschilt) helpt mensen met een visuele handicap om de munten te herkennen.

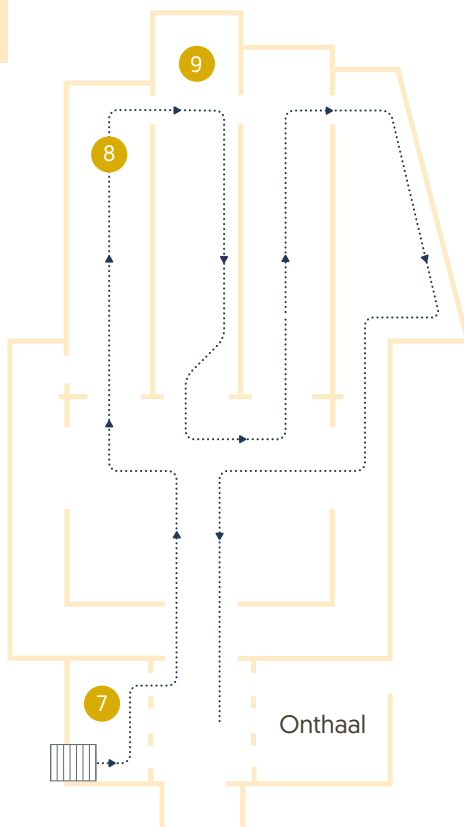
Het bezoek is beëindigd!

Heb je nog wat tijd over? Aarzel niet om nog enkele video's op het gelijkvloers te bekijken en de interactieve spelletjes uit te proberen met behulp van jouw audiogids!

Eerste verdieping

Gelijkvloers

Museum van de
Nationale Bank van België

Warmoesberg 57 – 1000 Brussel
Tel. 02 221 22 06

Open: maandag tot vrijdag, van 9 u tot 17 u.

www.nbbmuseum.be